

„Rotmistrz Janusz Wielhorski – z Modrzejowic do Quebecu”

Urodził się 3 stycznia 1911 roku w majątku Tawdowiany w powiecie Rzeszyca, na terenie dzisiejszej Łotwy. Pochodził z polskiej rodziny ziemiańskiej. W 1930 roku zdał maturę w gimnazjum im. J. Lelewela w Wilnie, cztery lata później uzyskał dyplom inżyniera rolnictwa, na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. I choć rolnictwo było jego wielką pasją, to jednak nazwisko zobowiązywało, by godzić ją z zamiłowaniem do wojska, przede wszystkim do kawalerii.

W wojsku dawnej Rzeczypospolitej Wielhorscy pełnili zaszczytne funkcje. W czasie insurekcji kościuszkowskiej i w okresie napoleońskim, chlubnie na kartach historii orężna polskiego zapisali się dwaj bracia, generałowie – Michał i Józef. Być może stąd szczególne zainteresowanie Janusza Wielhorskiego tym okresem w dziejach wojskowości polskiej.

Osobistą przygodę z wojskiem rozpoczął w 1934 roku, wstępując do

Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Rok później odbył praktykę w 13 Pułku Ułanów Wileńskich w Nowowiejce, gdzie pełnił funkcję zastępcy dowódcy plutonu w szwadronie cekaemów. W 1937 roku, awansowany do stopnia podporucznika rezerwy, otrzymał przydział do 3 Pułku Ułanów w Tarnowskich Górach i funkcje dowódcy plutonu ckm. Wielhorski nie był jednak żołnierzem zawodowym a rezerwistą, dlatego też służba wojskowa, mimo częstych szkoleń i ćwiczeń nie była jego głównym zajęciem.

Od połowy lat trzydziestych wraz z żoną Marią, Gospodarzył w majątku Modrzejowice, w gminie Skaryszew w powiecie Radomskim. Do wybuchu wojny, Wielhorscy pędzili tam spokojne i dostatnie życie „Ppor. Janusz Wielhorski to człowiek zamożny, niezależny materialnie, żyje w warunkach bardzo kulturalnych:, tak przedstawiony został w opinii wojskowego przełożonego. Dalej scharakteryzowany został jako „(...) człowiek życiowo wyrobiony. Obrotny i sprytny. Koleżeński, wesół, dobrze wychowany. Bardzo obowiązkowy. Trzeźwo i rzeczowo rozumie - nie za szybko. Wykształcony, dużo umie. Dobrze dowodzi - spokojnie i logicznie, żołnierz łatwo go rozumie. Opanował dowodzenie plutonem ckm. Dokładnie zaznajomił się z armatką ppanc. 37 mm. Dobrze strzela. Broń swoją bardzo lubi i jest do niej przywiązany. Służbę traktuje poważnie i przejmuje się wynikami swojej pracy. Bardzo dobry oficer rezerwy”

Latem 1939, jeszcze przed niemieckim atakiem na Polskę ppor. Janusz Wielhorski zmobilizowany został do Szwadronu Zapasowego 13 Pułku Ułanów w Wołkowysku. Od 17 września, w składzie tego szwadronu walczył przeciwko Armii czerwonej, która przekroczyła wschodnią granicę Rzeczypospolitej, uderzając na znajdujące się tam polskie garnizony. Po przekroczeniu granicy litewskiej, został internowany ale udało mu się zbiec z obozu i przez Węgry dotrzeć do Francji. Tam wstąpił w szeregi formowanej przez gen. Władysława Sikorskiego Armii Polskiej. Po ataku Niemiec na Francję, walczył w 2 Dywizji Strzelców Pieszych, dowodząc plutonem ckm w konnym szwadronie rozpoznawczym.

Po upadku Francji, nie poszedł do niewoli tylko wraz ze swoim plutonem przedarł się przez tereny zajęte przez Niemców i po pokonaniu 130 kilometrów dotarł do Szwajcarii. Za swe czyny we Francji ppor. Janusz Wielhorski otrzymał francuski Krzyż Wojenny z Brązową Gwiazdą.

W obozie dla internowanych polskich żołnierzy w Szwajcarii przebywał do końca 1944 roku, skąd uciekł i przez Hiszpanię przedostał się do Polskich Sił Zbrojnych w Anglii. Tam awansowany został do stopnia porucznika i otrzymał przydział do 9 Pułku Ułanów Małopolskich, gdzie pełnił funkcje oficera technicznego.

Po demobilizacji w 1950 roku, nie zdecydował się na powrót do rządzonej przez komunistów Polski. Pozostał na emigracji i osiedlił się na stałe w Kanadzie w Melocheville w prowincji Quebec. Przez następne ponad 40 lat rtm, Janusz Wielhorski poświęcił się pracy badawczej nad dziejami Wojska Polskiego, a w szczególności jego ulubionej broni – kawalerii.

Pisał i ilustrował książki oraz artykuły do wychodzących na emigracji polskich czasopism historycznych, jak np.: „Broń i Barwa”, „Dawna Broń i Barwa”, „Przegląd kawalerii i Broni Pancernej”. Jednym z najważniejszych jego dzieł, przygotowany we współpracy z rtm. Ryszardem Dembińskim była.: „Kawaleria polska i bronie towarzyszące kampanii wrześniowej 1939 roku. Order de Bataille i obsady personalne”. Dokonania rtm. Janusza Wielhorskiego na polu badawczym i popularyzatorskim spotkały się z ogromnym uznaniem zarówno wśród polonii jak i w kraju. W 1991 roku otrzymał z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej na uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego Order „Polonia Restituta”.

Zmarł 14 listopada 1994 roku w Beauharnois w prowincji Quebec w kanadzie.

Tekst: Przemysław Bednarczyk

(w tekście wykorzystano fragmenty biografii rtm. J. Wielhorskiego z publikacji R. Stolarskiego i m. Wrońskiego, dawne Wojsko Polskie w rysunkach Rotmistrza Janusza Wielhorskiego, tarnowskie Góry 1999.)

Na zdjęciach: Miejsce nieistniejącego już dawnego dworku oraz fragment parku znajdującego się w Modrzejowicach w którym

mieszkał i zarządzał rtm. Janusz Wielhorski.